

LO CASCIO, Paola; PELLEGRINI, Alberto; SEGURA I MAS, Antoni (eds.). *Soldiers, bombs and rifles. Military History of the 20th Century*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2013. 136 pàgs. [15 x 21,5].

Amb aquest llibre, fruit de la jornada “Soldats, bombes i fusells: una història militar del segle XX”, que va tenir lloc el 12 d’abril del 2012 a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, organitzada pel Centre d’Estudis Històrics Internacionals (CEHI-UB) en memòria del professor de la Universitat de Barcelona i especialista en Història militar Gabriel Cardona, els editors pretenen oferir una sèrie de materials per repensar el paper de la història militar a l’hora d’entendre el segle XX. Un segle on tot allò que fa referència a les qüestions militars agafa un protagonisme especial com a conseqüència de l’enorme poder destructiu que ofereixen els avenços científics i tecnològics, un poder sense comparació al llarg de la història de la humanitat. Les guerres del segle XX van afectar a un nombre de població també desconegut fins la data. Aquests factors obliguen a plantejar-nos la història militar com el resultat d’un diàleg acadèmic entre contemporaneïstes i historiadors militars. El llibre recull les ponències de la jornada on s’abordaren temàtiques diverses per aprofundir en aquest diàleg acadèmic.

En primer lloc Fortunato MINNITI, de la Università Roma Tre, va oferir una sèrie de reflexions al voltant de la I Guerra Mundial i el perquè encara continuem “obsessionats” amb un conflicte ja allunyat en el temps. Minniti posa damunt la taula aspectes de la història cultural d’aquest conflicte, com l’enorme contrast entre les elevades expectatives que van emmarcar els seus inicis i les tràgiques i dramàtiques conseqüències finals, la importància del consens tant entre els soldats com entre la població per mantenir la resistència als fronts malgrat les adversitats i el malestar creixents provocats per la guerra (amb l’excepció de Rússia, on el consens al voltant de la guerra es va trencar de forma radical i va donar peu a la revolució de 1917), el paper desenvolupat per la violència patida i la violència infligida en els traumes físics i emocionals, el sentiment de pèrdua entre les poblacions i la memòria de la guerra.

En segon lloc, el professor Giuseppe CONTI, de la Università La Sapienza de Roma, ens apropa els aspectes fonamentals de l’estudi sobre la intel·ligència militar en temps de guerra, un tipus de recerca on, per la pròpia naturalesa de l’objecte d’estudi, les fons són escasses. L’objectiu principal en aquest tipus d’estudis es copsar la rellevància de la intel·ligència militar en el conjunt de les operacions de guerra, distingint en diferents àmbits: el de la recollida d’informació amb la captació o intercepció de senyals (Sigint), el del material d’intel·ligència recollit mitjançant el contacte interpersonal (Humint) i el relatiu a l’adquisició d’informació per mitjans electrònics (Elint). El professor Conti també exposa un dels reptes dins d’aquest camp, especialment a partir del final de la Guerra Freda (tot i que als anys 50 ja començava a donar-se aquesta situació), que no és altre que la qüestió de com processar tota la

informació acumulada. I en aquest punt, el factor humà continua sent decisiu per interpretar i valorar la informació.

Per la seva banda, els professors Joan VILLARROYA i Paola LO CASCIO, de la Universitat de Barcelona, ens parlen de l'ús de l'aviació com a arma de guerra decisiva durant la Guerra Civil espanyola (la superioritat militar de Franco va ser el resultat, fonamentalment, de la superioritat aèria facilitada per l'Alemanya nazi i la Itàlia feixista als colpistes). Els autors contextualitzen a nivell teòric aquesta pràctica militar fent referència als escrits del general italià Giulio Douhet, el primer autor en reflexionar de forma sistemàtica sobre els avions de bombardeig a la seva obra *El domini de l'aire*. Les teories de Douhet es van popularitzar als anys vint i trenta entre els comandaments militars i l'aviació es va desenvolupar com una arma independent dins de l'exèrcit. Per aquest motiu, la Guerra civil espanyola va servir de banc de proves per a l'aviació militar de l'època, amb innovacions tan destacades com el bombardeig continuat de civils per la força aèria, un fet que esvaïa les diferències entre el front i la rereguarda i condicionaria de forma decisiva el desenvolupament de conflictes bèl·lics posteriors.

A continuació trobem el text del professor Allan R. MILLET, de la University of New Orleans, on examina el paper dels Estats Units durant la II Guerra Mundial. En un primer apartat destaca l'aportació nord-americana per derrotar a les potències de l'Eix en el seu conjunt (tot i combatre menys temps que els britànics i deixar fora de combat menys efectius terrestres alemanys que els soviètics), amb operacions militars com el control del Mediterrani i el nord-Àfrica, l'ocupació d'Itàlia, el bombardeig estratègic d'Alemanya (que va afeblir la seva indústria militar i va deixar fora de combat a la Luftwaffe), el desembarcament de Normandia, la destrucció de la armada imperial japonesa, el tall de les línies de subministrament del Japó i la finalització de la guerra amb el llançament de les bombes atòmiques sobre Hiroshima i Nagasaki. Per Millet, els Estats Units van jugar un paper clau també en la producció i provisió d'armament (a més de préstecs) als aliats durant la Guerra, esdevenint "l'arsenal de les democràcies". En un segon apartat, trobem l'estudi sobre l'impacte social, econòmic i cultural de la guerra als EE.UU, un conflicte concebut com una causa justa (d'aquí el títol del llibre de referència del professor Millet, juntament amb Williamson Murray, *A war to be won: Fighting the Second World War*) que va provocar una enorme transformació de la societat nord-americana, amb una redistribució econòmica sense precedents al país que va permetre a un terç dels nord-americans passar a formar part de la classe mitja.

Finalment, tanca el llibre l'aportació del professor de la Universitat de Barcelona i director del CEHI-UB Antoni SEGURA, amb una anàlisi de les característiques fonamentals dels conflictes bèl·lics posteriors a la Segona Guerra Mundial. L'autor estableix una divisió cronològica entre els conflictes vinculats a la Guerra Freda (1945-1991), com les guerres de Corea, Vietnam, la invasió soviètica d'Afganistan, les guerres civils africanes (Etiòpia, Angola) i llatinoamericanes (Guatemala, Colòmbia) i les guerres a l'Orient Mitjà entre Israel i els països àrabs; i els conflictes esdevinguts després de la desaparició de la Unió Soviètica. Entre les conseqüències d'aquesta desaparició (i del món bipolar de la Guerra Freda) trobem canvis territorials, geopolítics

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (desembre 2014)

i estratègics (com la fi de l'equilibri resultant de la Pau de Westfalia de 1648). A partir de 1991 agafen més protagonisme els anomenats conflictes asimètrics, on un dels dos bàndols posa en pràctica mètodes de combat no convencionals i estan caracteritzats per una creixent desterritorialització i participació de combatents de molts països (conseqüència de la globalització), la no distinció entre objectius civils i militars (fet que fa augmentar la ràtio de civils morts en comparació amb els militars), el ressorgiment de les “neteges ètniques”, l'increment en el nombre de refugiats i l'ús bèl·lic de les noves tecnologies de la informació i la comunicació.

IHE

(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Con este libro, fruto de la jornada “Soldats, bombes i fusells: una història militar del segle XX”, que tuvo lugar el 12 de abril del 2012 en la Facultad de Geografía e Historia de la Universitat de Barcelona, organizada por el Centre d'Estudis Històrics Internacionals (CEHI-UB) en memoria del profesor de la misma universidad y especialista en Historia militar Gabriel Cardona, los editores pretenden ofrecer una serie de materiales para repensar el papel de la historia militar a la hora de entender el siglo XX. Un siglo donde todo aquello que hace referencia a las cuestiones militares toma un protagonismo especial como consecuencia del enorme poder destructivo que ofrecen los adelantos científicos y tecnológicos, un poder sin comparación a lo largo de la historia de la humanidad. Las guerras del siglo XX afectaron a un número de población también desconocido hasta la fecha. Estos factores obligan a plantearnos la historia militar como el resultado de un diálogo académico entre contemporaneístas e historiadores militares. El libro recoge las ponencias de la jornada donde se abordaron temáticas diversas para profundizar en este diálogo académico.

En primer lugar Fortunato MINNITI, de la Università Roma Tre, ofreció una serie de reflexiones alrededor de la I Guerra Mundial y del porqué todavía continuamos “obsesionados” con un conflicto ya alejado en el tiempo. Minniti recupera aspectos de la historia cultural de este conflicto, como el enorme contraste entre las elevadas expectativas que enmarcaron sus inicios y las trágicas y dramáticas consecuencias finales, la importancia del consenso tanto entre los soldados cómo entre la población para mantener la resistencia en los frentes a pesar de las adversidades y el malestar crecientes provocados por la guerra (con la excepción de Rusia, donde el consenso alrededor de la guerra se rompió de forma radical y dio pie a la revolución de 1917), el papel desarrollado por la violencia sufrida y la violencia infligida en los traumas físicos

y emocionales, el sentimiento de pérdida entre las poblaciones y la memoria de la guerra.

En segundo lugar, el profesor Giuseppe CONTI, de la Università La Sapienza de Roma, nos acerca los aspectos fundamentales del estudio sobre la inteligencia militar en tiempos de guerra, un tipo de investigación dónde, por la propia naturaleza del objeto de estudio, las fuentes son escasas. El objetivo principal en este tipo de estudios es averiguar la relevancia de la inteligencia militar en el conjunto de las operaciones de guerra, distinguiendo en diferentes ámbitos: el de la recogida de información con la captación o interceptación de señales (Sigint), el del material de inteligencia recogido mediante el contacto interpersonal (Humint) y el relativo a la adquisición de información por medios electrónicos (Elint). El profesor Conti también expone uno de los mayores retos dentro de este campo, especialmente a partir del final de la Guerra Fría (a pesar de que en los años 50 ya empezaba a darse esta situación), que no es otro que la cuestión de cómo procesar toda la información acumulada. Y en este punto, el factor humano continúa siendo decisivo para interpretar y valorar la información.

Por su parte, los profesores Joan VILLARROYA y Paola LO CASCIO, de la Universitat de Barcelona, nos hablan del uso de la aviación como arma de guerra decisiva durante la guerra civil española (la superioridad militar de Franco fue el resultado, fundamentalmente, de la superioridad aérea facilitada por la Alemana nazi y la Italia fascista a los golpistas). Los autores contextualizan a nivel teórico esta práctica militar haciendo referencia a los escritos del general italiano Giulio Douhet, el primer autor en reflexionar de forma sistemática sobre los aviones de bombardeo en su obra *El dominio del aire*. Las teorías de Douhet se popularizaron en los años veinte y treinta entre los mandos militares y la aviación se desarrolló como un arma independiente dentro del ejército. Por este motivo, la Guerra civil española sirvió de banco de pruebas para la aviación militar de la época, con innovaciones tan destacadas como el bombardeo continuado de civiles por la fuerza aérea, un hecho que desvanecía las diferencias entre el frente y la retaguardia y condicionaría de forma decisiva el desarrollo de conflictos bélicos posteriores.

A continuación nos encontramos con el texto del profesor Allan R. MILLET, de la University of New Orleans, donde examina el papel de los Estados Unidos durante la II Guerra Mundial. En un primer apartado destaca la aportación norteamericana para derrotar a las potencias del Eje en su conjunto (a pesar de combatir menos tiempo que los británicos y dejar fuera de combate menos efectivos terrestres alemanes que los soviéticos), con operaciones militares como el control del Mediterráneo y el norte de África, la ocupación de Italia, el bombardeo estratégico de Alemania (que debilitó su industria militar y dejó fuera de combate a la Luftwaffe), el desembarco de Normandía, la destrucción de la armada imperial japonesa, el corte de las líneas de suministro de Japón y la finalización de la guerra con el lanzamiento de las bombas atómicas sobre Hiroshima y Nagasaki. Para Millet, los Estados Unidos jugaron un papel clave también en la producción y provisión de armamento (además de préstamos) a los aliados durante la Guerra, convirtiéndose en “el arsenal de las democracias”. En un segundo apartado, encontramos el estudio sobre el impacto social, económico y cultural de la guerra en los

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (deseembre 2014)

EE.UU, un conflicto concebido como una causa justa (de aquí el título del libro de referencia del profesor Millet, junto con Williamson Murray, *A war to be won: Fighting the Second World War*) que provocó una enorme transformación de la sociedad norteamericana, con una redistribución económica sin precedentes en el país que permitió a un tercio de los norteamericanos pasar a formar parte de la clase media.

Finalmente, cierra el libro la aportación del profesor de la Universitat de Barcelona y director del CEHI-UB Antoni SEGURA, con un análisis de las características fundamentales de los conflictos bélicos posteriores a la Segunda Guerra Mundial. El autor establece una división cronológica entre los conflictos vinculados a la Guerra Fría (1945-1991), como las guerras de Corea, Vietnam, la invasión soviética de Afganistán, las guerras civiles africanas (Etiopía, Angola) y latinoamericanas (Guatemala, Colombia) y las guerras en Oriente Medio entre Israel y los países árabes; y los conflictos acontecidos después de la desaparición de la Unión Soviética. Entre las consecuencias de esta desaparición (y del mundo bipolar de la Guerra Fría) encontramos cambios territoriales, geopolíticos y estratégicos (como el fin del equilibrio resultante de la Paz de Westfalia de 1648). A partir de 1991 cogen más protagonismo los llamados conflictos asimétricos, donde uno de los dos bandos pone en práctica métodos de combate no convencionales y están caracterizados por una creciente desterritorialización y participación de combatientes de muchos países (consecuencia de la globalización), la no distinción entre objetivos civiles y militares (hecho que hace aumentar la ratio de civiles muertos en comparación con los militares), el resurgimiento de las “limpiezas étnicas”, el incremento en el número de refugiados y el uso bélico de las nuevas tecnologías de la información y la comunicación.

IHE

(Secretaría de la revista)